

רוזה לוקסמבורג

יש להשלים ערך זה: בערך זה חסר תוכן מהותי. ייתכן שתמצאו פירוט בדף השיחה.

הנכם מוזמנים להשלים את החלקים החסרים ולהסיר הודעה זו. שקלו ליצור כותרות לפרקים הדורשים השלמה, ולהעביר את התבנית אליהם.

[עריכה](#)

רוזה לוקסמבורג

Róża Luksemburg

לידה 5 במרץ 1871

זמושץ', Q21639608, האימפריה

[הרוסית](#)

נרצחה 15 בינואר 1919 (בגיל 47)

ברלין, רפובליקת ויימאר

מדינה גרמניה, האימפריה הרוסית

מקום בית הקברות המרכזי פרידריכספלדה

[קבורה](#)

השכלה אוניברסיטת ציריך

מקצוע פוליטיקאית, פילוסופית, מהפכנית,

סוציולוגית, כלכלנית, עיתונאית

בן/בת זוג ליאו יוגינס

רוזה (גם רוזליה) לוקסמבורג (בגרמנית: **Rosa Luxemburg**, בפולנית **Róża (רוז'ה) Luksemburg**; 5 במרץ 1871 - 15 בינואר 1919) הייתה מהפכנית יהודייה פולנייה-גרמנייה, ותאורטיקנית מרקסיסטית פמיניסטית. נרצחה בידי אנשי מיליצית פרייקור לאחר כישלון מרד הספרטקיסטים, מרד קומוניסטי בהנהגתה^[1].

תוכן עניינים

קורות חיים

ילדות ונעורים

הוגת דעות מהפכנית

הנצחתה

כתביה בעברית

לקריאה נוספת

קישורים חיצוניים

הערות שוליים

קורות חיים

ילדות ונעורים

רוזה לוקסמבורג, נולדה בעיירה זמושץ' בפולין, למשפחה יהודית משכילה. אמה הייתה דתייה שהרבתה לקרוא ספרי דת מהם רכשה מקורות חכמה רבים. אביה היה סוחר עצים. היא הייתה הצעירה מבין חמשת הילדים במשפחה. השפות שדוברו בביתה היו גרמנית ופולנית ורוזה הצעירה למדה גם רוסית. בביתה נקראה ספרות יפה, ונערכו דיונים על ענייני העולם והשעה^{[2][3]}.

המשפחה עברה לוורשה, וכשלוקסמבורג הייתה בת 5 פיתחה מחלה ברכיה, אשר ריתקה אותה למיטה במשך שנה וגרמה לה לצליעה קשה כל ימי חייה. בשנים 1880–1887 למדה בגימנסיה בוורשה והצטיינה בלימודיה. היא למדה ארבע שפות על בורין, פיתחה בגיל צעיר חיבה לשפה המדוברת והכתובה ונעשתה לפעילה פוליטית בתנועות שמאל פולניות. בשלב זה כבר החלה להיות מעורבת בתנועות מהפכניות. כעבור שנתיים נאלצה להימלט לשווייץ על מנת להימנע ממאסר.

בשווייץ השתלמה באוניברסיטת ציריך במדעי הטבע, במשפטים ובכלכלה ובשנת 1897 קיבלה תואר דוקטור במדע המדינה בנושא

"ההתפתחות התעשייתית של פולין"^[4].

רוזה לוקסמבורג, בגיל 12 (1883)

בציריך פגשה את המהפכן לאו יוגיכס (Leo Jogiches), והתפתחה ביניהם מערכת יחסים אישית ואינטלקטואלית, שהייתה בעלת השפעה על חייה. השניים התנגדו ללאומנות של המפלגה הסוציאליסטית הפולנית (PPS), וייסדו ביחד בשנת 1893 את העיתון "מטרת הפועלים". לוקסמבורג הביעה בעיתון את דעתה לגבי המהפכה בפולין וטענה שהיא אפשרית רק אם תתחולל מהפכה כזו גם בארצות השכנות - גרמניה, אוסטריה ורוסיה, וכי המאבק בקפיטליזם חשוב יותר מן המאבק הפולני לעצמאות לאומית. בניגוד ללנין, שללה לוקסמבורג את הזכות להגדרה עצמית של הלאומים.

בשנת 1897 חזרה רוזה לוקסמבורג לגרמניה ונישאה לסוציאליסט הגרמני גוסטב ליבק, על מנת להשיג אזרחות גרמנית, ולפעול במסגרת המפלגה הסוציאל-דמוקרטית של גרמניה. נישואים אלו היו לשם מטרה זו בלבד, והשניים לא קיימו חיי משפחה בפועל.

בשנים 1907-1914 שימשה כמרצה בבית הספר של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית בברלין.

הוגת דעות מהפכנית

בשנת 1903 הייתה לוקסמבורג מראשי הדוברים בוויכוח שבין אדוארד ברנשטיין ואוגוסט בבל על נושא ה"רוויזיוניזם". ברקע הדברים היה ניצחון אלקטורלי של המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הגרמנית שהעניק לה כשלושה מיליוני קולות ושמונים ואחד מושבים ברייכסטאג. ברנשטיין ואנשי קבוצתו הרוויזיוניסטים, ראו בכך הזדמנות לקחת חלק בשלטון ולקבל משרות המגיעות להם מכוח ההישג בבחירות, כגון סגנות נשיאות הבית. בבל ולוקסמבורג, ועמה קרל ליבקנכט ראו בכך שיתוף פעולה עם הגורמים הבורגניים שאותם הם רוצים לחסל, ובגידה במשנתו של קרל מרקס. לוקסמבורג האמינה במהפכה, ולא בהשתלבות שקטה במשטר, אשר לדעתה, תחניק את הגורמים המהפכניים במעמד הפועלים.

רוזה לוקסמבורג, בגיל 24 (1895)

לוקסמבורג התנגדה למלחמת העולם הראשונה, וחזתה את התמוטטות גרמניה והאימפריה האוסטרו-הונגרית. עם פרוץ המלחמה, ייסדה לוקסמבורג ביחד עם ליבקנכט את "הליגה הספרטקיסטית", בתחילה כחלק מן המפלגה הסוציאל-דמוקרטית, ולאחר מכן כמפלגה נפרדת. ארגון זה היה הבסיס למפלגה הקומוניסטית של גרמניה. על רקע זה נעצרה, ביחד עם ליבקנכט, וב-28 ביוני 1916 נידונה לשנתיים מאסר. בכלא המשכיה לכתוב ולהיות מעורבת בענייני השעה, והביעה תמיכה בלנין ובמהפכה הבולשביקית; אם כי בקרה את דרכם בכמה עניינים.

לוקסמבורג התנגדה לאליםות כל ימי חייה, ויצאה כנגד אלימות המהפכה הבולשביקית כנגד מתנגדיה, וזאת על בסיס מאמר שכתבה בשנת 1911 שנקרא "אוטופיית השלום". עם זאת, היא ביקרה את הפשרנות של הסוציאל-דמוקרטים בארצה אף יותר מאשר ביקרה את לנין; לוקסמבורג האמינה במהפכה באמצעים בלתי אלימים כמו שביתות ומרי אזרחי.

ב-8 בנובמבר 1918 שוחררה לוקסמבורג מן המאסר, במסגרת חנינה כללית שהעניק הקאנצלר, הנסיך מקס פון באדן, בימיו האחרונים של משטר הקייזר, בטרם הכרזתה של רפובליקת ויימאר. בתקופה זו החלו הספרטקיסטים בניסיון ליצור מהפכה קומוניסטית בגרמניה לפי המודל שאותו ראו ברוסיה - מדינה שהובסה בקרב, התמוטטות בית המלוכה, ויצירת מועצות פועלים שיהפכו לגופי שלטון. הרפובליקה הצעירה נאבקה בניסיונות אלו, שכללו הפגנות ענק של פועלים וחיילים משוחררים. על אף שלוקסמבורג סברה כי פעולות אלו הן מוקדמות מדי והרפתקניות, עמדה בין מנהיגי הפועלים, והייתה נושאת נאומים מדי יום. נאומה האחרון ניתן בוועידת היסוד של המפלגה הקומוניסטית הגרמנית.

מצבותיהם של קרל ליבקנט ורוזה לוקסמבורג בבית הקברות המרכזי פרידריכספלדה

ב-15 בינואר 1919 נתפסה לוקסמבורג יחד עם וילהלם פיק וקרל ליבקנט על ידי חברי ארגון הפרייקור - ארגון ימני קיצוני של חיילים משוחררים. במשך מספר ימים לא נודע גורלם. מאהבה של לוקסמבורג, לאו יוגינס, אשר ניסה להתריע על היעלמותה, נעצר אף הוא ונרצח. מספר שבועות לאחר מכן נמצאה גופתה צפה בנחל בלב פארק טירגארטן בברלין, שם ניצבת אנדרטה צנועה לזכרה. כפי הנראה נחבטה בגולגולתה בקת של רובה, ולאחר מכן נורתה בראשה. היא קבורה בבית הקברות המרכזי פרידריכספלדה.

הנצחתה

בגרמניה המזרחית שהוקמה לאחר מלחמת העולם השנייה, נחשבה לוקסמבורג לגיבורה לאומית, ועל שמה נקראה כיכר בברלין. לאחר איחוד גרמניה החליטה עיריית ברלין שלא לשנות את שם הכיכר.

כתביה בעברית

- **כתבים נבחרים בשלושה כרכים**, תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1943
- **מכתבים מבית-הסוהר**, (תרגום מגרמנית: לאה גולדברג, 1942), תל אביב: ספרית פועלים, מהדורה מחודשת 2009.
- **שאלות עתים בוערות**, מבחר כתבים, תרגום מגרמנית: הראל קין, תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2015^[5].
- **משבר הסוציאלי-דמוקרטיה- עלון "יוניוס" 1916**, (תרגום מגרמנית: אלעד לפידות), רסלינג, 2017^[6].

לקריאה נוספת

- פאול פראהליך, **רוזה לוקסמבורג**, תל אביב: ספרית פועלים, מגרמנית ישראל רוזנצווייג, 1942.
- יעקב טלמון, רוזה לוקסמבורג הספונטאניות המהפכנית, **מולד**, ח, תש"ם.
- אנגליקה טים (עורכת), **בעקבות רוזה לוקסמבורג: מורשתה של רוזה לוקסמבורג והשמאל הגרמני והישראלי**, תל אביב: קרן רוזה לוקסמבורג - הנציגות בישראל, 2009.
- רוברט ס' ויסטריך, השורשים היהודיים של רוזה לוקסמבורג, **כיוונים**, 1, תשל"ט, עמ' 71–85

קישורים חיצוניים

- סטפן ברונר, **רוזה לוקסמבורג**, באנציקלופדיה לנשים יהודיות (באנגלית)
- קישורים למאמרים ועבודות אודות רוזה לוקסמבורג
- אבנר שפירא, עכבר העיר אונליין, האור בשולי הענן, באתר הארץ, 11 במרץ 2009
- אבנר שפירא, עכבר העיר אונליין, אנדרטה הרוסה, תסריט לא גמור, באתר הארץ, 11 במרץ 2009
- חיים ברעם, לא חברת מרצ, באתר הארץ, 6 במאי 2009
- תלמה אדמון, ישות הומניסטית: על "מכתבים מבית הסוהר", באתר nrg, 23 בפברואר 2010
- ערן סבג, רוזה לוקסמבורג: 93 שנים להירצחה, חיים של אחרים בגלי צה"ל, 15 בינואר 2012
- ערן סבג ודוד סורוצקין, רוזה לוקסמבורג: 147 שנים להולדתה | חלק א' | חלק ב' | חיים של אחרים בגלי צה"ל, 2018
- שאול דותן, שאלות עתים בוערות, רוזה לוקסמבורג, באתר הפתילה, 10 במאי 2015
- ד"ר יוחאי סלע, השמאל הישראלי "מגלה מחדש" את רוזה לוקסמבורג, מגזין המזרח-התיכון, 21 במרץ 2009
- יפתח גולדמן, שושנת מהפכות אדומה, נובמבר 2009

מפתיה:

- רוזה לוקסמבורג, האדם לאושר נולד, קול העם, 28 בפברואר 1947, המשך

הערות שוליים

- ↑ Glossary of People: L (https://www.marxists.org/glossary/people//uhtm#luxemburg). www.marxists.org (באנגלית)
- ↑ רוברט סולומון ויסטריך, השורשים היהודיים של רוזה לוקסמבורג. http://primo.nli.org.il/primo_library/libweb/action/nliDisplay.do?vid=NLI&docId=RAMBI00034939, **כיוונים**, 1979

3. לאור, יצחק (8 במאי 2015). "מורשתה של ריזתה האדומה" (<https://www.haaretz.co.il/premium-1.2631954>). הארץ (בעברית). בדיקה אחרונה ב-18 בינואר 2018.

4. "על ריזתה לוקסמבורג ומורשתה 1919-1871 Rosa Luxemburg Stiftung Israel" (<http://www.rosalux.org.il/he/rosa-luxemburg-he/>). בדיקה אחרונה ב-18 בינואר 2018.

5. יצחק לאור, מורשתה של "ריזתה האדומה" (<https://www.haaretz.co.il/1.2631954>), באתר הארץ, 8 במאי 2015

6. אריאל אוקסהורן, בשבחי המאבק האבוד (<http://www.israelhayom.co.il/article/510473>), באתר ישראל היום, 20 באוקטובר 2017

דף זה נערך לאחרונה ב-13:48, 31 ביולי 2018.

הטקסט מוגש בכפוף לרישיון Creative Commons ייחוס-שיתוף זהה 3.0; ייתכן שישנם תנאים נוספים. ר' את תנאי השימוש לפרטים.